

2.4.2014

Asiatuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnassa

Asia: Kansalaisaloite eduskunnalle avioliittolain, rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain ja transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain muuttamisesta (KAA 3/2013 vp).

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon käsitys avioliitosta

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa (jäljempänä kirkko) keskustellaan avioliittoon liittyvistä kysymyksistä erilaisin painotuksin, mutta kirkon virallinen käsitys avioliitosta käy ilmi kirkkokäsikirjasta. Kirkkokäsikirja on kirkolliskokouksen 3/4 määränemmistöllä hyväksymä sitova kirkollisia toimituksia säätelevä ohje. Kirkon avioliittokäsitystä on lisäksi viimeksi käsitelty kirkolliskokouksessa perustevaliokunnan mietinnön pohjalta (PeVal 4/2010), piispainkokouksessa (PK esitys 2/2010). Kirkkohallituksen täysistunto on joulukuussa 2010 ilmaissut kannan avioliittolain muuttamiseen (KKH 2010-00818).

Kirkko korostaa kaikkien ihmisten ihmisarvoa, joka perustuu vakaumukseen, että ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Kirkko pitää tärkeänä avointa ja kunnioittavaa suhtautumista kaikkiin ihmisiin ja painottaa, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten loukkaaminen sanoin tai teoin on lähimmäisenrakkauden vastaista. (PK 2/2010, PeVal 4/2010)

Kirkon käsityksen mukaan avioliitto on yhden naisen ja yhden miehen välinen liitto. Tämä käy ilmi kirkkokäsikirjasta ja saman kannan ovat vahvistaneet edellä mainituissa päätöksissä piispainkokous ja kirkolliskokous. Kirkko on valmis kohtaamaan jokaisen ihmisen ja tukemaan häntä erilaisista elämänvalinnoista riippumatta, vaikka kirkko opetuksessaan pitää kiinni ihanteesta, jonka mukaan avioliitto on Raamatun ja kirkon tunnustuksen mukaan ainoastaan miehen ja naisen välinen. (PK 2/2010, PeVal 4/2010).

Kirkolliskokous on lausunut avioliittolain muuttamisesta seuraavasti: ”Avioliiton laajentaminen sukupuolten tai lukumäärän puolesta neutraaliksi poikkeaa siitä ihmiskäsityksestä, jonka pohjalta avioliitto on perinteisesti ymmärretty kirkon hengellisessä elämässä ja yhteiskunnallisessa lainsäädännössä.” (PeVal 4/2010)

Kirkon avioliittokäsityksen pohjalta kirkkohallitus on ilmaissut kirkon kannan avioliittolain muuttamiseen seuraavasti: ”Kirkko kannattaa historiallisista, kulttuurisista ja teologisista syistä avioliittolain säilyttämistä nykyisellään. Kirkon omien perustelujen osalta viitataan kirkolliskokouksen 11.11.2010 hyväksymään perustevaliokunnan mietintöön, jossa kirkon näkemys avioliitosta on ilmaistu kootusti. Rekisteröidyn parisuhteen oikeudellisen aseman mahdolliset parantamistarpeet tulisi hoitaa rekisteröityä parisuhdetta koskevaa lakia täsmentämällä.” (KKH 2010-00818)

Kirkko pitää samaa sukupuolta olevien henkilöiden rekisteröityä parisuhdetta avioliitosta erillisenä, mutta käytännössä lähes samat juridiset oikeudet tuottavana instituutiona. Mikäli rekisteröidyn parisuhteen juridisia oikeuksia halutaan tuoda lähemmäksi avioliittoa esimerkiksi sukunimen määrätymisen osalta, voidaan se hoitaa muuttamalla rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia. Yhdenvertaisuuden toteuttaminen rekisteröidyn parisuhteen oikeusvaikutusten osalta ei siis kirkon kannan mukaan edellytä avioliittolain muuttamista.

Kirkon kannalta tärkeitä seikkoja, jos avioliittolakia muutettaisiin kansalaisaloitteessa esitetyllä tavalla

Jos avioliittolakia muutettaisiin kansalaisaloitteessa esitetyllä tavalla, kirkkohallitus kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin.

Kirkon kannalta olisi tärkeää, että avioliittolain 16 § pysyisi muuttumattomana (”Sen lisäksi, mitä vihkimisestä säädetään 15 §:ssä, kirkollisen vihkimisen muut ehdot ja muodot määrää se uskonnollinen yhdyskunta, jossa vihkiminen toimitetaan”). Kysymys liittyy kirkon ja muiden uskonnollisten yhteisöjen uskonnonvapauteen, jonka valtiovallan tulee turvata. Jos uskonnollinen yhdyskunta haluaa sisällyttää avioliittoon vihkimiseen omasta uskonnollisesta pohjastaan käsin erityismerkityksiä ja niihin kuuluvia rajauksia, sillä tulee olla oikeus se tehdä.

Avioliittolain säännöksessä (16 §) käytetään verbiä ”määrää”, ei siis ”säättää”, joka viittaisi laintasoiseen säännökseen. Kirkkolain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään kirkkojärjestyksestä ja 4 luvun 2 §:n 1 momentissa kirkkokäsikirjasta. Kirkollisista toimituksista puolestaan määrätään kirkkojärjestyksessä ja kirkkokäsikirjassa. Kirkkojärjestys ja kirkkokäsikirja hyväksytään kirkolliskokouksessa samanlaisessa järjestyksessä (3/4 määränemmistöllä), ja ne ovat siten rinnakkaisia säännöksiä. Kirkon kannalta on tärkeää, että se voisi jatkossakin määrätä mahdolliset kirkollisen vihkimisen ehdot ja muodot kirkkolain delegointisäädöksen perusteella sisäisessä määräyksessä (kirkkokäsikirja).

Jos avioliittolakia muutettaisiin kansalaisaloitteessa esitetyllä tavalla, kirkolla olisi teoreettisesti kolme vaihtoehtoa: 1) Jatkaa nykyisillä säännöksillä, jolloin kirkko vihkisi avioliittoon jatkossakin naisen ja miehen muodostamia pareja. 2) Muuttaa säännöksiään siten, että se jatkossa vihkisi avioliittoon myös samaa sukupuolta olevia pareja. 3) Kirkko luopuisi vihkioikeudesta ja jatkossa siunaisi vihityt avioliitot ehdoilla, joista se erikseen sisäisissä määräyksissä päättäisi. Kaikilla vaihtoehdoilla on kirkon piirissä kannatusta.

Kansalaisaloitteen perusteluissa luvussa 4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan todetaan: ”Esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia viranomaisten toimintaan.” Suomen evankelis-luterilainen kirkko on julkisyhteisö, joka hoitaa avioliittoon vihkimisessä viranomaistehtävää. Avioliittolain 10 §:n mukaan kirkon seurakunta voi myös tutkia avioliiton esteet, jos kihlakumppanit tai toinen heistä on kirkon jäsen. Avioliittolain muuttamisella kansalaisaloitteessa esitetyllä tavalla ei olisi kirkolle viranomaisena suoria, mutta kylläkin mahdollisesti epäsuoria vaikutuksia.

Jos kirkko ei enää vihkisi avioliittoon (em. kolmas vaihtoehto), olisi tämä maistraateille viranomaisina suuri muutos, koska se suorittaisi kaikki avioliittoon vihkimiset. Tarkoituksenmukaisena ei tällöin voisi pitää myöskään sitä, että seurakunnat tutkisivat avioliiton esteitä. Tällä hetkellä kirkollisia vihkimisiä kaikista avioliittoon vihkimisistä on noin puolet. Todennäköisesti muutos merkitsi huomattavaa resurssien lisäystarvetta maistraateissa, jotta ne pystyisivät vastaamaan kaikista vihkimisistä.

Jukka Keskitalo

Kansliapäällikkö